

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

5. ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

(τῆς 3^{ης} ομάδας τοῦ Χριστιανικοῦ Κανόνα)

5Βα. ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ: ΗΣΑΪΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΜΙΑΣ

ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΣΑΪΑΣ

1. Προσωπικότητα - βίος - κήρυγμα - διδασκαλία τοῦ Προφήτη Ἡσαΐα

Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας ἔχει μεγάλη σημασία γιά τήν ἰσραηλιτική θρησκεία καί ἱστορία, μιά καί θεωρεῖται ὡς ἓνας "τῶν ἐπιφανεστέρων θεολόγων, κηρῦκων, διδασκάλων καί ποιητῶν τῆς Π.Δ.. Πληροφορίες γιά τόν βίο καί τήν προσωπικότητά του λαμβάνουμε ἀπό τό ὁμώνυμο βιβλίο τῆς Π.Δ. στά κκ. 1,1 καί 36-39 τά Β' (Δ') Βασιλειῶν 18,3-20,19 καί Β' Χρονικῶν (Β' Παραλειπομένων) κκ. 26,22. 32,20.32. Γεννήθηκε γύρω στά 770 π.Χ. στήν Ἱερουσαλήμ καί ἔζησε τά γεγονότα πού διαδραματίστηκαν κατά τόν 8ο αἰ. π.Χ. Ἦταν γιός τοῦ Ἀμῶτς ἢ Ἀμῶς (ὄχι τοῦ προφήτη Ἀμῶς, ὅπως λανθασμένα πιστεύει ἀκόμη καί ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας) καί καταγόταν ἀπό ἀριστοκρατική (μή βασιλική) οἰκογένεια τῆς Ἱερουσαλήμ, ἡ ὁποία ἀνήκε στή φυλή τοῦ Ἰούδα. Οἱ ἰδέες του, ἡ βαθειά σκέψη, τό ὕφος καί ἡ κομψότητα τῆς γλώσσας φανερώνουν ὅτι ἔλαβε μή συνηθισμένη μόρφωση. Στά κεφ. 7,1 ἐξ. καί 36-39 ἡ οἰκειότητα πρὸς τό βασιλικό οἶκο ὑποδηλώνει ὅτι εἶχε στενότερες σχέσεις μέ τόν βασιλιά καί τούς ἄρχοντες, ἐπειδή βρισκόταν στήν αὐλή τους καί ἀσκοῦσε ἐπιτροπή. Ἄν κάνουμε μιά σύγκριση τῶν εἰκόνων πού μᾶς δίνει ἐκεῖνος μ' αὐτές τῶν συγχρόνων του προφητῶν, Μιχαΐα, Ἀμῶς καί Ὠσηέ, διαπιστώνουμε ὅτι οἱ δικές του εἶναι πιό πλούσιες, λόγω τῆς ἀριστοκρατικῆς του καταγωγῆς καί τῆς ἄμεσης σχέσης του μέ τήν πόλη τῆς Ἱερουσαλήμ καί ἰδιαίτερα μέ τό Ναό (ἴσως ὑπῆρξε λευίτης) καί τή Σιών, τήν ὁποία ἐπιθυμεῖ νά ἀναδείξει σέ κέντρο ἱεραποδημίας τῶν ἐθνῶν.

Από τό γάμο του μέ τήν "προφήτιδα", ὅπως ἀποκαλεῖται ἡ σύζυγός του στό 8,3, (δηλαδή σύζυγος τοῦ προφήτη) ἀπέκτησε δύο γιούς μέ ὀνόματα συμβολικά τῆς κρισιμότητος τῆς ἐποχῆς καί "τῶν μελλόντων νά συμβῶσιν". Μέ θεία ἐντολή ὁ ἕνας γιός ὀνομάσθηκε *Schear Jaschub*, = "τό ὑπόλοιπον θά ἐπιστρέψει" καί ὁ ἄλλος *Maheer schalal hasch baz* = "ταχέως σκύλευον, ὀξέως προνόμευσον". Ἄλλωστε καί τό δικό του ὄνομα ἦταν συμβολικό· τό ὄνομα "Ἡσαΐας" (*Jeschajaahu* ἢ *Jeschajah*) σημαίνει ὅτι "ὁ Κύριος εἶναι σωτηρία", τήν πεμπουσία τοῦ προφητικοῦ του μηνύματος.

Στό προφητικό ἀξίωμα κλήθηκε μέ θεῖο ὄραμα (Ἡσ. 6,1 ἐξ.) τό 746 π.Χ., τό τελευταῖο ἔτος τῆς βασιλείας (καί ἔτος τοῦ θανάτου) τοῦ Ἀζαρίου ἢ Ὀζίου, τό ὁποῖο σηματοδοτεῖται ἀπό τήν λήξη μιᾶς περιόδου ἀσφάλειας καί εὐημερίας καί γιά τά δύο βασίλεια. Ἐπειδή κατοικοῦσε μόνιμα στήν Ἱερουσαλήμ (περίπου εἴκοσι μίλια ἔξω ἀπ' αὐτή, ἀνάμεσα στήν *Tekoa* καί τήν *Bethel*) ἔδρασε πάντα σ' αὐτή (Ἡσ. 7,3. 8,3.18. 22,15. 37,2) ἀπό τό 742 π.Χ. ἕως 701 π.Χ., δηλαδή κατά τά χρόνια βασιλείας τῶν: Ἰωάθαμ (746-741 π.Χ.), Ἀχαζ (741-725 π.Χ.) καί Ἐζεκία (725-696 π.Χ.), ἴσως καί ἐπί Μανασσῆ. Ἀπ' αὐτή τή χρονική περίοδο προέρχονται καί οἱ τελευταῖοι λόγοι τοῦ προφήτη.

Ἰχνη τῆς σχεδόν πενήντάχρονης δράσης του ἔχομε ἕως τό 701 π.Χ. Συμπίπτει μέ μια ιδιαίτερα κρίσιμη περίοδο τῆς ἱστορίας τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἰούδα, τοῦ Συρο-εφραιμιτικοῦ πολέμου. Ἀπό ἐκεῖ καί μετά δέν ἔχομε καμία ἄλλη πληροφορία γιά κεῖνον, τή δράση του, ὅπως καί γιά τό θάνατό του, ὁ ὁποῖος δέν μνημονεύεται πουθενά, ἀλλά εικάζεται ὅτι πέθανε περίπου στήν ἡλικία τῶν ὀγδόντα ἐτῶν, ἴσως λίγο μετά τό 701 π.Χ. (ὄχι ὅμως καί ἀργότερα ἀπό τό 690 π.Χ.).

Ὅσον ἀφορᾷ στή μορφή καί στό περιεχόμενο τοῦ προφητικοῦ κηρύγματος του ὁ Ἡσαΐας χρησιμοποιεῖ, ὅπως ὁ Ἀμώς καί ὁ Ὡσηέ, κοινές φιλολογικές μορφές, στηρίζεται στήν παράδοση καί ἔχει μεγάλη εὐρύτητα θεμάτων, τά ὁποῖα χαρακτηρίζουν τήν ἐποχή του. Διακρίνεται σέ 3 περιόδους: α) Πρὶν ἀπό τόν Συροεφραιμιτικό Πόλεμο (746-733 π.Χ.), β) ἀπό τόν Συροεφραιμιτικό πόλεμο μέχρι τό θάνατο τοῦ Ἀχαζ (734/733 -725 π.Χ.), καί γ) κατά τή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Ἐζεκία (725-696 π.Χ.).

Ἡ διδασκαλία τοῦ προφήτη Ἡσαΐα προέρχεται ἀπό τρεῖς πηγές: α) τῆς παράδοσης τῆς πολιτικῆς προφητείας, ὅπως προὔπηρχε μέ τούς προφήτες Ἡλία, Ἀμώς, Ὡσηέ, Μιχαία τόν υἱό Ιεμλά [Α' (Γ') Βασ. 22], β) τῶν νομικῶν παραδόσεων, ὅπως προὔπηρχαν στό βιβλίο τῆς Διαθήκης (Ἐξ. 21-23) καί γ) τῆς σοφιολογικῆς παράδοσης, ὅπως διατυπώνεται στό Βιβλίο τῶν Παροιμιῶν (20,1. 21,17. 23,19-21. 31,4-5).

Τέσσερα βασικά θέματα ἀπασχολοῦν τή διδασκαλία/θεολογία του:

Α. Ὁ Θεός: Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἔχει ὡς βάση τῆς διδασκαλίας του τήν "ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ". Ὁ ἴδιος ὁ Θεός τοῦ ἀποκαλύφθηκε ὡς ὁ "Κύριος Σαβαώθ" καί ὁ "Ἅγιος" στό Ἡσ. 6,3 "ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος Σαβαώθ". Ἐξυμνεῖ μέ δύναμη καί ἐμβαθύνει στήν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ, μπροστά στόν Ὅποιο ὅλα τά γήινα εἶναι μικρά, ἀδύναμα καί παροδικά. Ἐπίσης, τονίζει τό μεγαλεῖο τῆς παντοδυναμίας, τῆς μοναδικότητος καί τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, σέ συνδυασμό μέ τήν πίστη, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται ὡς "ζῶσα πίστις εἰς ἠθικό ὄν ἐξωτερικευομένη διά τῶν καλῶν ἔργων" καί δυναμική, ἀφοῦ ἀπαιτεῖ τή σταθερή καί ἀδιάσειστη ἐμπιστοσύνη στό Θεό καί τή βαθειά βεβαιότητα ὅτι μόνο ὁ Θεός σώζει τόν λαό Του, κι ἔτσι ὁδηγεῖ στήν ἐνσυνείδητη ὑπακοή στήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ (Ἡσ. 7,9β).

Β. Ὁ Ἄνθρωπος κι ὁ Κόσμος: Ὁ προφήτης ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ στενή ἐπικοινωνία, ἡ ὁποία ὑφίσταται μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ Ἰσραήλ, δέν βασιίζεται σέ φυσικούς καί μαγικούς δεσμούς (ὅπως σέ ἄλλους λαούς), ἀλλά στήν "ἐλεύθερη καί γεμάτη χάρη, βούληση τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός εἶναι ἕνας καί ἀξιώνει ἀπό τόν Ἰσραήλ νά ανταποκριθεῖ στήν ἀγιότητα καί τή χάρη Του ἀναπτύσσοντας τήν ποιότητα στή ζωή, στή σκέψη καί στίς πράξεις του. Αὐτό θά κάνει τόν Ἰσραήλ διακριτό ποιοτικά ἀπό τά ἄλλα ἔθνη καί ἄξιο αὐτῆς τῆς ἐπικοινωνίας μέ τό Θεό. Συγχρόνως τονίζει τήν παγκοσμιότητα τοῦ Θεοῦ. Στόν Ἡσαΐα καί γενικότερα στή Βίβλο ὁ Θεός δρᾷ στήν ἱστορία καί στόν κόσμο ὀλόκληρο ("πλήρης πᾶσα ἡ γῆ") ὡς ὁ Δημιουργός καί ὁ Κύριος τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Μέσω τοῦ σχεδίου Του, τιμωρεῖ ὅσους δέν στάθηκαν ἄξιοι τῆς ἀποστολῆς τους, χρησιμοποιώντας μάλιστα ὡς ὄργανα τιμωρίας τούς ἴδιους τούς ἐχθρούς. Ὅμως τελικά ἀπενθύνεται στό "λεῖμμα", (ἢ "ὑπόλειμμα") τοῦ Ἰούδα, τῶν βορείων φυλῶν καί τοῦ οἴκου τοῦ Δαυΐδ, τό ὁποῖο θά σωθεῖ καί θά συνδεθεῖ ἄμεσα μέ τήν ἀποκατάσταση τοῦ Ἰούδα, γι' αὐτό καί χαρακτηρίζεται ὡς ἐλπιδοφόρο. Ἡ νέα πιστή κοινότητα, ὁ νέος λαός τοῦ Θεοῦ, θά ἀνασυσταθεῖ καί θά στηριχθεῖ σ' αὐτό τό μικρό κύκλο πού θά ἀποτελέσει τό νέο της πυρήνα. Θά ἀξιωθεῖ νά εἰσέλθει στήν παραδείσια ἐποχή μέ τήν ἡγεσία τοῦ ἰδανικοῦ δαυΐδικοῦ βασιλιᾶ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ κατεξοχὴν φορέας τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, τοῦ "Ἐμμανουήλ".

Γ. Ἡ Ἄμαρτία: Γιά τόν προφήτη "ἄμαρτία" εἶναι ἡ μή ἀναγνώριση τῆς ἀγιότητος τοῦ Θεοῦ καί ἡ προσβολή της ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος, ἐπειδή δέν διαθέτει τή δύναμη, πρέπει νά ἔχει συναίσθηση τόσο αὐτῆς τῆς ἀδυναμίας, ὅσο καί τῆς ἀπόστασης, πού ὑφίσταται μεταξύ τοῦ Θεοῦ καί τοῦ ὑλικοῦ κόσμου.

Δ. Ἡ Κρίση καί ἡ Λύτρωση: Γιά τήν κρίση θεωρεῖ ὑπεύθυνη τή στάση τῶν ἱερέων καί ψευδοπροφητῶν, ἐπειδή μέ τήν τυπολατρεία προσέβαλαν τήν ἀξία τῆς πνευματικῆς λατρείας καί τήν "ἠθική ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου". Ἄν καί ἡ διδασκαλία εἶναι οὐσιαστικά μιᾶ συλλογή ὁραμάτων του, ἡ ὁποία προμηνύει τήν καταστροφή καί τήν ἐρήμωση τοῦ Ἰούδα, ὅμως δέν στερεῖ τήν ἐλπίδα σ' αὐτούς τούς λίγους πού τήν κατανοοῦν. Αὐτή ἡ ἐλπίδα προέρχεται ἀπό τήν ἔννοια τοῦ Θεοῦ ὡς ἀγάπης. Ἡ κρίση δέν θά σημάνει τό ὀριστικό τέλος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραήλ, τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας. Οἱ προβλέψεις τοῦ προφήτη γιά τό μέλλον εἶναι οἰκουμενικές καί πανανθρώπινες, διότι τό σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας ἀποσκοπεῖ ὄχι μόνον εἰς τήν σωτηρίαν τοῦ "ὑπολείμματος", ἀλλά καί τῶν "ἐθνῶν" (2,2-24)".

Ἡ διδασκαλία καί τό κήρυγμα τοῦ προφήτη Ἡσαΐα δέν βρῆκαν ἀπήχηση οὔτε στούς βασιλεῖς, οὔτε καί στό λαό, ἀφοῦ ἐλάχιστες στιγμές ἀκολούθησαν τίς ὑποδείξεις του. Ὡστόσο κατά τά ἔτη τῆς προφητικῆς του δράσης (740-701 π.Χ.) χρηματίζοντας ὡς ἕνας δημόσιος δάσκαλος στόν Ἰούδα ἀπέκτησε σταδιακά ἕνα μικρό κύκλο μαθητῶν. Ὁ Ἡσαΐας στηρίζει πλέον τίς ἐλπίδες του στό Θεό μέσω τῶν πολυσήμαντων ὀνομάτων τῶν δύο παιδιῶν του, τά ὁποῖα ἐκφράζουν τήν προσωπική του εὐσέβεια, καθώς καί τό ὄνομα τοῦ "Εμμανουήλ" ὡς "ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν", τό ὁποῖο ἐκφράζει τήν ἐλπίδα κατά τή διάρκεια τοῦ Συρο-εφραιμιτικοῦ πολέμου. Στά παιδιά του καί στούς μαθητές του ἀποφασίζει νά ἐμπιστευθεῖ τή μαρτυρία του καί νά παραδώσει τή διδασκαλία γιά νά τήν διασφαλίσει (Ἡσ. 8,16 "τότε φανεροί ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τόν νόμον τοῦ μή μαθεῖν.").

Ὡς προφήτης τῆς κοινότητος ὁ Ἡσαΐας περιγράφει μέσω τοῦ ὄραματός του, τοὺς τρόπους μέ τοὺς ὁποίους ὁ Θεός ἐκφράζεται καί λειτουργεῖ στόν Ἰσραήλ καί τήν ἀνθρωπότητα, κατά τό παρελθόν, τό παρόν καί τό μέλλον. Θεωρεῖ τά γεγονότα τῆς ἱστορίας (παρελθόν, παρόν καί μέλλον) ὡς μιᾶ ζωντανή ἐνότητα πού συγκροτοῦνται ἀπό τόν ἀκατανίκητο σκοπό τοῦ Ζῶντος Θεοῦ. Γι' αὐτό κρίνει ὡς πρῶτιστο ἔργο του τή διάκριση αὐτοῦ τοῦ θείου σκοποῦ καί τῆς κρυμμένης ἀλήθειας πού ἐνυπάρχει μέσα στά ὀλέθρια γεγονότα τῆς ἐποχῆς του. Μιᾶς ἀλήθειας, ἡ ὁποία γίνεται ἀντιληπτή μόνο "νοητῶς" καί μέ τόν "ἀνθρώπινο τρόπο τῆς ὁράσεως". Ὁ ἴδιος ὁραματίζεται τήν ἀλλαγὴ τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό καί μέ μοναδικό του ὄπλο τοὺς λόγους του, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν μεγάλη ποιητική δύναμη, παρακινεῖ τόν Ἰσραήλ κι ὅλους τοὺς ἄλλους, πού θά διαβάσουν τό βιβλίο, νά ἐνεργοῦν μέ στόχο αὐτή τήν ἀλλαγὴ.

2. Η ήθική, κοινωνική και θρησκευτική, κατάσταση - Ο θρησκευτικός συγκρητισμός.

Ο ισραηλιτικός λαός πριν τη μόνιμη εγκατάστασή του στην Παλαιστίνη και την οργάνωσή του ως κράτος, ζούσε νομαδικό βίο περιπλανώμενος στην έρημο, αλλά ζώντας λιτά, με ισότητα και αὐτάρκεια. Καταλαμβάνοντας τη γῆ Χαναάν, ἡ ἀλλαγὴ, πού ἐπῆλθε, εἶναι ριζική. Ἀπέκτησε πλέον μόνιμη κατοικία, ἰδιοκτησία καὶ βρέθηκε σέ μιὰ χώρα μέ ὑψηλό ἐπίπεδο πολιτισμοῦ, μιὰ καὶ ἦταν τό κέντρο μεταξύ Ἀσσυρίων, Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων (Αἰγαιο-κρητικοῦ πολιτισμοῦ). Ἡ ἀναπόφευκτη ἐπαφή καὶ σχέση μ' αὐτούς τούς λαούς τόν ὀδήγησε νά μάθει τή γεωργία, νά διδαχθεῖ τέχνες, νά ἐπιδοθεῖ στό ἐμπόριο καὶ νά ἀσκήσει διάφορα ἐπαγγέλματα προσλαμβάνοντας συγχρόνως καὶ "στοιχεῖα πολιτισμῶν ὁμόρων λαῶν". Αὐτή ἡ νέα κοινωνική ζωὴ διέφερε ἀπό τόν ἀπλό καὶ φυσικό νομαδικό βίο καὶ ἐπομένως ἀπαιτοῦσε κάποιο χρονικό διάστημα προσαρμογῆς στά ἤδη προϋπάρχοντα πολιτισμικά δεδομένα, ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἦταν πιό σύνθετα.

Ἡ ἄνιση διανομὴ τῆς γῆς, ἡ διαφοροποίηση τῆς παραγωγικότητας καὶ ἡ ἄσκηση τοῦ ἐμπορίου αὐξήσε τόν πλοῦτο δημιουργώντας τάξεις πλουσίων στίς μεγάλες πόλεις καὶ φτωχῶν πού κατοικοῦσαν κυρίως στήν ὑπαιθρο ἀποτελώντας τίς ἀσθενέστερες τάξεις, οἱ ὁποῖες ἦταν ἀνίκανες νά βελτιώσουν τήν κοινωνική τους θέση. Ὅπως ἦταν φυσικό, οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πολιτικά ἰσχυροὶ διεκδικοῦσαν καὶ ἀσκοῦσαν τήν πολιτική ἐξουσία, ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ καταδυνάστευση καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τῶν κοινωνικά ἀδυνάτων αὐξανόταν μέ γοργό ρυθμό. Οἱ συνέπειες ἦταν πολυποίκιλες καὶ ἀφοροῦσαν ὅλους τούς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητας. Δέν προκλήθηκε μόνο κοινωνική ἀνισότητα καὶ ἀδικία, ἀλλά καὶ κατάλυση τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, διαφθορά τῶν ἡγετικῶν τάξεων καὶ τῶν δικαστῶν.

Ἡ ἠθική ἀποσύνθεση φαίνεται χαρακτηριστικά ἀπό τό χωρίο τοῦ Μιχαία (3,3-4): ὄν τρόπον κατέφαγον τὰς σάρκας τοῦ λαοῦ μου καί τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπό τῶν ὀστέων αὐτῶν ἐξέδειραν καί τὰ ὀστέα αὐτῶν συνέθλασαν καί ἐμέλισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα καί ὡς κρέας εἰς χύτραν, οὕτως κεκράζονται πρὸς κύριον, καί οὐκ εἰσακούσεται αὐτῶν· καί ἀποστρέψει τό πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀνθ' ὧν ἐπονηρεύσαντο ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς. Καί στά δύο βασιλεία ἐπικρατοῦσε θλιβερή καί ἀπαράδεκτη ἠθική καί κοινωνική κατάσταση (καταπάτηση δικαίου, διάπραξη ἁμαρτιῶν καί φόνων, χρηματισμός, δωροδοκία, πλεονασμός κακίας καί ἁμαρτίας, σήψη).

Θά πρέπει ἀκόμη νά ἐπισημάνουμε ὅτι τό μικρό ἰσραηλιτικό κράτος φαινόταν ἀναγκασμένο νά συμμορφωθεῖ μέ τήν πολιτική τῆς Χαναάν, τῶν Ἀσσυρίων καί τῶν Αἰγυπτίων καί νά συμμαχήσει μ' ἐκείνους. Ἐπομένως, ἡ ἀναγνώριση τῶν ξένων θεῶν βρισκόταν στούς σιωπηλοῦς, ἀλλά ὑποχρεωτικούς ὅρους τῆς πολιτικῆς συμμαχίας. Καί στά δύο βασιλεία αὕτη ἡ πολιτική καί ἡ ἐπικοινωνία προκάλεσαν τήν ἀνάμειξη τῆς θρησκείας τοῦ Γιαχβέ μέ τὰ ξένα στοιχεῖα καί τή λατρεία τοῦ Βαάλ, τὰ ὁποῖα ἐπέδρασαν οὐσιαστικά στή λατρεία τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ. Μάλιστα αὕτη ἡ ἐπίδραση τῆς χανααντικῆς θρησκείας διευκολύνθηκε μέ τούς γάμους καί μέ τήν ἀνέγερση τοῦ ναοῦ τοῦ Βαάλ στήν Ἱερουσαλήμ μέ δικό του θυσιαστήριο, ἀγάλματα καί εἰδικούς ἱερεῖς [Β' (Δ' Βασ.) 11,18. 16,3.10έξ. καί Β' Χρον. (Β' Παραλ.) 28,3.24]. Ὁ βασιλιάς Ἄχαζ γιά νά ἐξασφαλίσει τή συμμαχία τῶν Ἀσσυρίων, ἐκτόπισε ἀπό τό ναό τοῦ Σολομῶντα τό θυσιαστήριο τῶν ὀλοκαυτωμάτων, δημιουργώντας νέο θυσιαστήριο κατά τό ἀσσυριακό πρότυπο, πρόσφερε θυσίες ἀκόμη καί τούς γιούς του, ἀναγνώρισε τούς ξένους θεούς καί ἔκλεισε τίς θύρες τοῦ ναοῦ.

Τό ρεῦμα θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ ἦταν τόσο ἰσχυρό, πού ὀδήγησε τόσο στήν ἄμεση ἀμφισβήτηση τῆς πρώτης ἐντολῆς τοῦ Δεκαλόγου, ὅσο καί στή στεγνή τυπολατρεία, ἐπιρρεάζοντας ὅλες τίς τάξεις τῆς ἰσραηλιτικῆς κοινωνίας, δηλ. τόν λαό, τούς ἄρχοντες, τούς ἱερεῖς, τούς ψευδοπροφήτες καί τούς δικαστές. Ὁ Ἡσαΐας τούς ἀσκεῖ ἀμείλικτη κριτική καί τούς καθιστᾷ συνυπεύθυνους γι' αὐτή τήν κατάσταση τῆς θρησκευτικῆς ἀπάτης, τῆς ὁποίας τά κύρια χαρακτηριστικά εἶναι ἡ περιφρόνηση πρὸς τόν ἅγιο Θεό, ὁ ἐθνικισμός καί ὁ ἐθνικιστικός ρατσισμός. Τούς συμβουλεύει ὅτι ἐκεῖνοι ἔπρεπε νά διατηροῦν τόν ἀγνό χαρακτήρα τους καί νά μὴν δημιουργοῦν βασιλικά ἱερά καί συμμαχίες μέ τούς πολιτικούς ἄρχοντες, οὔτε νά προφητεύουν ὑπέρ τῶν βασιλέων παραπλανώντας τόν λαό καί ἐκφυλίζοντας τήν ἀποστολή τους μιλώντας δῆθεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Ἡσαΐας ἂν καί δέν εἶναι πολιτικός, ἐντούτοις ἔχει πολιτικό λόγο πού εἶναι ἀπόλυτα συνδεδεμένος μέ τό ζῆλο γιά τόν Γιαχβέ καί τήν πίστη σ' Αὐτόν. Αὐτά τά δύο ἀποτελοῦν προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιστροφή καί τή σωτηρία τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ ἴδιος ἐπεμβαίνει τρεῖς φορές καθ' ὑπόδειξη τοῦ Γιαχβέ στήν ἱστορία καί διεκπεραιώνει τήν ἀποστολή του μέ ζῆλο καί ὑπευθυνότητα. Ὁ σπουδαῖος ρόλος του στά πολιτικά γεγονότα δέν ἀντιστοιχεῖ μέ τῶν ἄλλων σύγχρονων του προφητῶν. Πλησιάζει μόνον τήν προφητική μορφή τοῦ Νάθαν, λόγω τῆς παρουσίας του στό βασιλικό οἶκο καί τῆς ἄμεσης ἐπιρροῆς του στό Δαυιδικό γένος (Β' Σαμ. 7,12,1-5). Αὐτή ἡ ἐμπλοκή του φαίνεται ἰδιαίτερα κατά τή διάρκεια τοῦ Συρο-εφραιμιτικοῦ πολέμου (735-734 π.Χ.) μέ τίς ἐπισημάνσεις του πρὸς τόν βασιλιά Ἄχαζ προκειμένου ἐκεῖνος νά ἀκολουθήσει τήν πολιτική τῆς "οὐδετερότητας" γιά τόν Ἰούδα. Ἡ πολιτική γραμμὴ τοῦ Ἡσαΐα ἐκπηγάζει ἀπό τίς ἐντολές τῆς Διαθήκης καί τίς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν Δαυῖδ στό Β' Σαμ. (Β' Βασ.) 7, ὅπου ἐκεῖ ἡ ἰδιότητα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ταυτίζεται μέ τή σχέση πού προκύπτει ἀπό τή διαθήκη μέ τόν Ἰσραήλ.

Προβάλλει τή βασική ρήτρα ότι ο Γιαχβέ είναι ο μοναδικός Θεός και ο ρυθμιστής τῶν ιστορικῶν γεγονότων, πού ἐντάσσονται στό σωτηριῶδες σχέδιό Του. Εἶναι ἕνας λίβελος κατά τοῦ λαοῦ καί τῶν ἀρχόντων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς κύριο μέλημά τους τίς πολιτικές συμμαχίες. Ἡ πολιτική τῶν συμμαχιῶν ἀντικρούεται ἀπό τόν προφήτη, ἐπειδή προσβάλλει ὄντολογικά καί ἠθικά τήν ἀγιότητα τοῦ Θεοῦ καί ἔχει ὡς ἄμεσες συνέπειες τό θρησκευτικό συγκρητισμό, τήν ἠθική πτώση τοῦ λαοῦ καί τήν ἀποκοπή τοῦ ζωτικῆς ὀμφάλιου λώρου πού συνδέει Θεό καί Ἰσραήλ. Αὐτή ἡ ἀποκοπή καί πτώση ἐννοεῖται ὡς πτώση ἀπό τόν Γιαχβέ καί προκαλεῖ ὅλες τίς πολιτικές ἀποτυχίες, τίς ἥττες καί τήν ἐρήμωση τῶν Ἰουδαϊκῶν πόλεων. Ἄξιο προσοχῆς εἶναι ὅτι γιά τόν Ἡσαΐα ἀκόμη καί οἱ χρισμένοι βασιλεῖς Ἀχαζ καί Ἐζεκίας δέν ἐξαιρέθηκαν ἀπό τήν κριτική, τήν ὁποία ἀσκοῦσε, μέ ὀξύτητα, σαφή πολιτική χροιά, ἐνταση καί ἀγωνία. Γιά ἐκεῖνον θεωροῦνται ἁμαρτωλοί καί ἀνάξιοι γιά τό Δαυϊδικό γένος, ἀφοῦ κατά τή διάρκεια τῆς βασιλείας τους ἐπικρατοῦσε ἔντονα ἡ καταδυνάστευση τοῦ λαοῦ ἀπό τούς πολιτικούς ἄρχοντες, ἡ καταπάτηση τοῦ δικαίου καί ἡ ἐκμετάλλευση τῶν πάντων γιά τό συμφέρον τῶν λίγων μέ τή θέσπιση ἄδικων καί ἀνήθικων νόμων. Ὁ Ἡσαΐας ἀποδεικνύεται ὡς "ὁ μέγιστος ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καί θεολόγος ἀπό τοῦ θανάτου τοῦ Σαμουήλ μέχρι τοῦ Ἱερεμίου", ἐπειδή τό κήρυγμά του εἶναι τό κραταιότατον θεολογικόν φαινόμενον ἐν τῇ καθόλου Π.Δ.". Χαρακτηρίζεται ὡς "ὁ προφήτης τῆς πίστεως", "εὐαγγελιστής" ἢ "εὐαγγελιστής προφήτης" καί "μεγαλοφωνότατος τῶν προφητῶν", λόγω τοῦ φημισμένου "μεσσιανικοῦ ὄραματος", δηλ. τῆς προφητείας τοῦ "Ἐμμανουήλ" (Ἠσ. 7,10-17), ὁ ὅποιος θά προέρχεται ἀπό τό Δαυϊδικό γένος καί τό ἔργο του μέσα στήν παγκόσμια ἱστορία ἔγκειται στό νά φέρει τήν εἰρήνη σ' ὅλο τόν κόσμον.

3. Τό βιβλίον τοῦ προφήτη ἀποτελεῖται ἀπό 66 κεφάλαια τά ὅποια ἀποτελοῦν συλλογή προφητειῶν καί ἱστορικῶν ἀφηγήσεων μέ βιογραφικά στοιχεῖα καί διακρίνονται μέ βάση τά φιλολογικά χαρακτηριστικά καί τίς ἱστορικές συνθήκες ὡς ἑξῆς:

Πρωτο-Ἡσαΐας (κεφ. 1-39): Γράφεται ἀπό τόν ἴδιο τόν προφήτη Ἡσαΐα (=ὁ Γιαχβέ σώζει ἢ ὁ Γιαχβέ εἶναι ἡ σωτηρία). Οἱ προφητεῖες τῶν κεφ. 1-39 εἶναι ἀπειλητικοί λόγοι κατά τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἰούδα, τῆς Ἱερουσαλήμ καί τῶν γειτονικῶν λαῶν (ἀλλοφύλων) καί ἀφοροῦν στήν πολιτική καί θρησκευτική κρίση τῆς ἐποχῆς τοῦ προφήτη. Κέντρο τους ἀποτελεῖ ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Ἰσραήλ, ὡς λαός τοῦ παναγίου Θεοῦ, εἶχε χρέος νά εἶναι δίκαιος καί ἅγιος, νά ἀπέχει ἀπό τίς εἰδωλολατρικές συνήθειες καί νά μὴν συμμετέχει στίς κοινωνικές καταχρήσεις καί ἀδικίες τῆς ἐποχῆς. Ὅμως οἱ προτροπές τοῦ προφήτη δέν εἰσακούσθηκαν καί γι' αὐτό τό λόγο θά ἀκολουθήσουν τιμωρίες καί τελική κάθαρση ἀπό τίς ἁμαρτίες. Ἔτσι προέκυψε ἡ προφητεία γιά τόν Ἐμμανουήλ, ἡ ὁποία ἀναγγέλλει τήν ἔλευση τοῦ ἀναμενόμενου Μεσσία (Ἡσ. 7-12). Δικαιοσύνη, ἀγιότητα καί εὐημέρια θά εἶναι τά κύρια χαρακτηριστικά τῆς βασιλείας του, ἀλλά μόνον τό μικρό κατάλοιπο (= "λεῖμμα") τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ θά κληρονομήσει αὐτή. Ἡ μεσσιανική ἐξαγγελία καί ἐσχατολογικές προφητεῖες ἐντάσσονται στό ἐλεγκτικό κήρυγμα τοῦ προφήτη, ὁ ὁποῖος καλεῖ σέ μετάνοια μέ ἄμεση συνέπεια τήν ἀποφυγή τῆς ἐπερχομένης κρίσης. Περιέχει ἐπίσης ἱστορικές ἀφηγήσεις γιά τήν πολιορκία τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπό τοὺς Ἀσσυρίους.

Ἡσ. 7,14 - 9,7: Ὁ Ἡσαΐας παριστάνει τόν Μεσσία ὡς Θεό, ὡς τήν παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ στόν κόσμον. Εἶναι ἡ δυνατότερη ἀναφορά στή θεότητα τοῦ Μεσσία. "Ἡ παρθένος θά συλλάβει καί θά γεννήσει υἱόν καί θά καλέσουν τό ὄνομά του Ἐμμανουήλ".

Τό έβραϊκό όνομα *עִמָּנוּאֵל* ('immanu'el) "Έμμανουήλ" είναι όρος μέ "εϊδικό" θεολογικό βάρος, άφου διαβεβαιώνει ότι "ό Θεός είναι μαζί μας". Στήν Άγία Γραφή τό όνομα "Έμμανουήλ" χρησιμοποιεϊται τέσσερεις φορές. Στήν Π.Δ. άπαντᾱ μόνον στον Ήσαϊα και μάλιστα στήν υπό εξέταση ενότητα των κκ. 7-12, δηλαδή εντός του λεγομένου "Βιβλίον Έμμανουήλ", στα Ήσ. 7,14, 8,8.10. Στήν Κ.Δ. τό όνομα "Έμμανουήλ" και ή φράση "μεθ' ήμων ό Θεός" χρησιμοποιεϊται κυρίως στό Ματθ. 1,23 "ιδού ή παρθένος εν γαστρί έξει και τέξεται υϊόν και καλέσουσιν τό όνομα αυτου Έμμανουήλ, ό εστιν μεθερμηνευόμενον μεθ' ήμων ό Θεός" και αποδίδεται στον Ήησου. Στή βιβλική παράδοση αυτή ή δήλωση τής εγγύτητας του Θεου συμπορεύεται μέ τή βεβαίωση ότι Έκεινος καθοδηγεϊ τά γεγονότα. Ο προφήτης Ήσαϊας μεταχειριζεται αυτό τον όρο για νά δείξει τή μοναδική σχέση του Γιαχβέ μέ τό εκλεκτό "λεϊμμα", τό όποιο προέρχεται από τον "οϊκο Δαυϊδ". Θέλει νά υπενθυμίσει ότι έθνος και βασιλικός οϊκος συνυπολογίζονται στό πρόσωπο του βασιλιã Άχαζ. Παρά τό νεαρό τής ηλικίας του, τήν προσωπική του αδυναμία και διστακτικότητα πρέπει νά λάβει σοβαρά υπόψη του τό "σημειο Έμμανουήλ" ως "σημειο" εγγύησης, σταθερότητας και διάρκειας του θρόνου του Δαυϊδ, πού τώρα διακυβευεται. Άν και δέν λέγεται τίποτα περισσότερο στό Ήσ. 7 για τον "Έμμανουήλ", ωστόσο αυτό τό όνομα είναι ένας ιδιαίτερος τίτλος, ό όποιος επικαλεϊται τά μεσσιανικά ιδιώματα, τά όποια αναλύονται στα: Ήσ. 7,10-20. 8,1-8. 9,1-7. 11,1-10. Βαθμιαϊα ό προφήτης αποκαλύπτει στον λαό του τό θεϊο και μεσσιανικό χαρακτήρα του "Έμμανουήλ", ανακακαλώντας τήν ελπίδα τής λύτρωσης, ή όποια επισυνάπτεται στή Δαυϊδική δυναστεία. Λόγω τής άμαρτίας, αυτό καθίσταται μιã πικρή επίπληξη προς τον βασιλιά, ό όποιος σκεφτόταν "ό Άσσύριος βασιλιάς είναι μαζί μας". Έπιπλέον μέσω του "Έμμανουήλ" προαναγγέλεται ή έλευση του Μεσσία, ό όποιος αποτελεϊ τον αντι-Άχαζ, εκεινον, ό όποιος λόγω και έργω ενσαρκώνει τήν παρουσία του Θεου και καθίσταται ή σωτηρία για τους πιστους παραληπτες και ή συμφορα για τους απιστους.

Ἡ εἰκόνα πού μᾶς δίνει ὁ προφήτης γιά τή μελλοντική βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι οὐσιαστικά ἡ συμμετοχή τῶν πιστῶν μέ τή μορφή τοῦ ἱεροῦ κατάλοιπου σέ μιᾶ κατάσταση πλήρους εὐδαιμονίας, σ' ἕναν κόσμο χωρίς βάσανα, ἀδικίες καί προπαντός τή φρίκη τοῦ πολέμου. Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στό λαό του εἶναι ἡ κατακλείδα στήν ἐσχατολογική παράσταση τοῦ προφήτη.

Ἡσ. 9,1-5: Ὁ "Ἐμμανουήλ" ὡς τό φῶς τοῦ λαοῦ καί τῶν ἐθνῶν : ὁ Ἡσαΐας προφητεύει τόσο τήν ἄμεση λύτρωση καί ἐλευθερία τῶν περιοχῶν πού ἀναφέρονται στό στίχο αὐτό, ὅσο καί τήν ἄνοδο ἑνός υἱοῦ Δαυΐδ ὁ ὁποῖος θά ἐκπλήρωνε ὅλες τίς ἐλπίδες τοῦ λαοῦ. Τό πεδίο τοῦ ὄραματός του πρωτοδιευρύνεται στό Ἡσ. 9,2. Δέν ἐπεκτείνεται βέβαια πρὸς τά ἔθνη, ἀλλά πρὸς ὁλόκληρο τόν Ἰσραήλ (ὅπως στό Ἡσ. 5,30). Ἡ χώρα τοῦ Γιαχβέ εἶχε γίνει μιᾶ χώρα στή σκιά τοῦ θανάτου, λόγω τῆς μαζικῆς ἀποστασίας τῶν κατοίκων της καί τοῦ ἔθνους γενικότερα. Τό "λεῖμμα" τοῦ Ἰσραήλ ἐγκαταλελειμένο μέσα στήν ἔρημη καί σκοτεινή χώρα παρατηρεῖ ἕνα σπουδαῖο φῶς. Εἶναι τό φῶς τῆς πνευματικῆς καί ὑλικῆς λύτρωσης, τό ὁποῖο ξεπροβάλλει πάνω ἀπό τό κεφάλι του καί περιλαμβάνει πρῶτα τήν εὐλογία καί μετὰ τήν εὐδαιμονία τῆς Νέας Ἐποχῆς.

Ἡσ. 9, 6-7: Ὁ "Ἐμμανουήλ" ὡς ὁ ἄρχων τοῦ βασιλείου τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης: Ἡ μεσσιανική ἐλπίδα ἤδη ἔχει ἀρχίσει νά ἀναπτύσσεται ἀπό τό Ἡσ. 7,14 καί σ' αὐτή τή δημιουργία ὠθοῦν τόσο ἡ παρουσία τῆς ἀσσυριακῆς δύναμης ὅσο καί ἡ ἀναξιότητα τοῦ βασιλιᾶ Ἀχαζ. Στό Ἡσ. 9,1-6 ὁ προφήτης παρουσιάζει τόν Μεσσία ὡς πνευματικό ἄρχοντα, βασιλιά τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης. Στό Ἡσ. 11,1-10 ἡ μεσσιανική προσδοκία κορυφώνεται καί γιά πρώτη φορά διαμορφώνεται ἀπό τόν Ἡσαΐα μιᾶ ἰσχυρή μεσσιανική προσωπικότητα μ' ἕναν ξεχωριστό χαρακτήρα.

Αὐτή ἡ μεσσιανική περιγραφή ὑπονοεῖ τὰ προηγούμενα πορτραῖτα καὶ δὲν ἀνακαλεῖ τὰ χαρακτηριστικά τοῦ "Ἐμμανουήλ", ὁ Ὅποιος ἂν καὶ δοκιμάζεται μαζί μέ τό λαό Του (Ήσ. 7), ἐντούτοις καθίσταται καί ὁ Προστάτης του (Ήσ. 8). Ὁ Ἄρχοντας τῶν τεσσάρων ὀνομάτων δὲν σχετίζεται μόνον μέ τή λύτρωση λαοῦ του, ἀλλά καί μέ τήν ὑπόσχεση μιᾶς μακρᾶς καί δίκαιης κυβέρνησης, πού ἀναγγέλλεται μέσω τῶν τίτλων του (Ήσ. 9). Ἡ παρουσία τοῦ Ἰδίου στό θρόνο ἐξασφαλίζει τή μακρά διάρκεια τῆς εἰρηνικῆς βασιλείας καί τή βέβαιη πνευματική ἄνοδο σέ ἀντίθεση μέ τούς παρόντες "ὀδηγητές" τοῦ Ἰούδα, οἱ ὁποῖοι στέκονται ἀνάξιοι τῆς καταγωγῆς τους καί τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Θεοῦ.

Μέσα στό ὄραμα τοῦ Ἡσαΐα [9,1-7] ὅλα αὐτά τὰ γεγονότα, πού διακηρύσσονται, εἶναι μελλοντικά, ἂν καί διατυπώνονται σέ παρακείμενο (προφητικοί παρακείμενοι) σάν νά πρόκειται γιά ὀλοκληρωμένες πράξεις. Ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς νέας ἐποχῆς πού ὁ Θεός σκοπεύει νά ἐγκαινιάσει, ἐκφράζεται μέ τή γέννηση ἑνός παιδιοῦ-θαύματος τοῦ "Ἐμμανουήλ", τήν ἄνοδό του στό θρόνο καί τή διακυβέρνησή του. Ὁ προφήτης συνδέει τόν Μεσσία μέ τό μωρό-Ἐμμανουήλ καί τήν παιδική του ἡλικία προκειμένου νά καταστειῖ τό φῶς καί ἡ χαρά τοῦ λαοῦ καί νά τούς ὀδηγήσει μέσα ἀπό διάφορα στάδια στή λύτρωση. Ἀπευθύνεται στίς ἰδιαίτερες αἰτίες τῆς χαρᾶς τοῦ λαοῦ καί τῆς σπουδαίας μελλοντικῆς λύτρωσης ὅσων ἐμπιστεύονται τή Τορά (τό Νόμο) καί τή δική του μαρτυρία.

Ήσ. 11,1-10: Ὁ Ἡσαΐας παρουσιάζει τόν Μεσσία ὡς ἕνα "κλῶνο πού θά φυτρώσει ἀπό τό στέλεχος (τοῦ δένδρου) τοῦ Ἰεσσαί καί σάν ἕνα βλαστό πού θά πετάξει ἀπό τίς ρίζες του", δηλαδή ὡς ἕνα βασιλέα ἀπό τή γραμμή τοῦ Δαυΐδ, ὡς μεσσιακό βασιλιά. Ἀναγγέλλεται ἕνας βασιλικός Σωτήρας καί τό κείμενο αὐτό ἀποτελεῖ μιᾶ τυπική μορφή ἢ μιᾶ παραλλαγή τῆς προφητικῆς ἀνακοίνωσης τῆς Σωτηρίας, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται εὐρέως στήν Ἀρχαία Ἑγγύς Ἀνατολή.

Αυτό τό είδος τῆς περιγραφῆς τοῦ "εἰρηνοποιοῦ βασιλιᾶ" εἶναι οὐσιαστικά μοναδικό στό βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα (Ἡσ. 35 καί 65), γιατί στό ὄραμά του μεταχειρίζεται ἀντιθετικά τίς βίαιες εἰκόνες τῆς μάχης τοῦ Γιαχβέ προκειμένου νά προβάλλει τούς στόχους καί τή μεταβολή τῆς στρατηγικῆς τοῦ Γιαχβέ μέ τά ἔθνη καί μέ τόν Ἰσραήλ. Ὁ Κύριος ἔδωσε τίς ὑποσχέσεις στόν οἶκο Δαυΐδ καί δέν μπορεῖ νά τίς ἀπαρνηθεῖ, ἀκόμη κι ὅταν ὁ Οἶκος αὐτός δέν στέκεται σταθερός στή Διαθήκη τοῦ Θεοῦ. Μέσω τῆς προφητείας τοῦ Ἐμμανουήλ δίνει τή δυνατότητα ἀνανέωσης τοῦ βασιλικοῦ οἴκου καί τήν ἐγκαθίδρυση ἑνός βασιλιᾶ-κυβερνήτη. Οἱ παλαιές ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ συμβαδίζουν μέ τήν προφητεία τοῦ Ἐμμανουήλ καί ἀποδεικνύουν τήν πίστη τοῦ προφήτη στό μέλλον τῆς Δαυϊδικῆς δυναστείας. Ἀναμένει ὅτι θά ἐκπληρωθοῦν γι' αὐτό καί ἐπισυνάπτει τίς προσδοκίες του στό νέο βλαστό τῆς ρίζας Ἰεσσαί. Περιγράφει παραστατικά καί μέ ζωηρές εἰκόνες τή μεσσιανική ἐποχή τοῦ Ἐμμανουήλ κατά τήν ὁποία θά βασιλεύσει ἐπί τῶν ἐθνῶν μέ δικαιοσύνη καί ἀλήθεια καί θά φέρει τήν ἐσχατολογική εἰρήνη στόν κόσμο καί τήν κτίση ὁλόκληρη.

Στό Ἡσ. 11,1-10 δίνεται ἐμφαση σέ τρεῖς πλευρές τῆς ἀπεικόνισης τοῦ μεσσιανικοῦ Ἐμμανουήλ: α) στό θεϊκό του χάρισμα ὡς ἄρχοντας (στ. 2-3α), β) στό ἀπόλυτο δίκαιο τῆς ἐξουσίας του (στ. 3β-5) καί γ) στό χάρισμα τῆς ἀσφάλειας τῆς ἐξουσίας του (στ. 6-9). Αὐτή ἡ περιγραφή τοῦ κυβερνήτη ἀρχίζει ἀπό τά προσόντα του καί προχωρᾷ στήν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων του καί καταλήγει στά ἀποτελέσματα τῆς διακυβέρνησης του. Ὡς ἐκ τούτου ὁ κυβερνήτης καθίσταται ὑπηρέτης, ὄχι ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας του, ἀλλά λόγω τῆς δύναμής του. Αὐτή ἡ εἰκόνα δέν μπορεῖ νά ἀποδοθεῖ σέ κάποιον ἀπλό καί ἀνθρώπινο βασιλιά.

Ὁ Ἡσαΐας εἶναι ὁ πρῶτος προφήτης πού ὑπαινίσσεται τήν ἰδέα τοῦ θεϊκοῦ σχεδίου γιά τό μέλλον ὅλων τῶν ἀνθρώπων, καθώς καί τήν ἰδέα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, δηλαδή τῆς ἐλπίδας τῆς ἐπανένωσης τῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν πού εἶχαν χωρισθεῖ μετά τή σύγχιση τῶν φυλῶν.

Τό ἀποκορύφωμα αὐτοῦ τοῦ κειμένου βρίσκεται Ἡσ. 11,9 καί στή "γνώση τοῦ Θεοῦ". Ἡ στενή σχέση μέ τό Θεό βασιίζεται στήν εἰλικρινή ἀγάπη, ἐμπιστοσύνη καί ὑπακοή. Μόνον μιά ἀμοιβαία δέσμευση μέ τόν Ἐνα Ἅγιο, ὁ Ὅποιος εἶναι δίκαιος καί πιστός μπορεῖ νά παράγει ἕνα περιβάλλον ὅπου ἀνθρώπινα ὄντα μποροῦν νά παραδώσουν τόν ἑαυτό τους ὁ ἕνας στόν ἄλλο μ' ἐμπιστοσύνη.

Ὁ θεολογικός πυρήνας αὐτῆς τῆς ἐνότητος βρίσκεται στό Ἡσ. 11,10, ὅπου τό βλαστάρι ἀπό τή ρίζα Ἰεσσαί θά στέκεται γιά ὅλους τούς λαούς καί τά εἰδωλολατρικά ἔθνη ὡς σημαία καί σημεῖο συγκέντρωσης ὅπου ὅλα τά ἔθνη θά ἔρχονται καί θά ζητᾶνε τή συμβουλή του. Ἡ κατοικία του θά εἶναι ἡ δόξα τοῦ Κυρίου στόν ἤσυχο, ἀλλά ἔνδοξο τόπο τῆς Σιών. Ἡ ἐπαναστατικότητα τῶν δηλώσεων τοῦ Ἡσαΐα ἐγκεῖται στήν ἀναφορά ἐνός μελλοντικοῦ βασιλιᾶ, ὁ ὅποιος θά προέλθει ἀπό τή ρίζα Ἰεσσαί καί ὄχι ἀπό ἕνα σύγχρονό του καί προσωρινό βασιλιά. Ὁ Ἡσαΐας πιστεύει ὅτι ὁ ἐρχομός ἐνός νέου Δαυΐδ θά ἀνασκευάσει τή δόξα τοῦ ἀρχαίου βασιλείου του. Ὁραματίζεται μιά καινούργια ἀρχή μέσω τοῦ δαυϊδικοῦ βλαστοῦ, μιά νέα δυναμική ἐπέμβαση τοῦ Θεοῦ στήν ἱστορία, ἀφοῦ ἡ δαυϊδική δυναστεία δέν ἐκπλήρωσε τίς προσδοκίες τοῦ Θεοῦ. Κλείνει αὐτή τήν ἐνότητα, ἔτσι ὅπως τήν εἶχε ἀρχίσει ἀπό τό Ἡσ. 6 μέ τήν ἀναφορά ὅτι ὁ βασιλιάς δέν θά ἐνδιαφέρεται μόνον γιά τό δικό του ἔθνος τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλά γενικά γιά ὅλα τά ἔθνη.

Δευτερο-Ήσαϊας (κεφ. 40-55): Γράφεται από ανώνυμο προφήτη κατά την τελευταία δεκαετία της Βαβυλώνιας αιχμαλωσίας, περίπου 546-538 π.Χ. σε πένθιμες έορτές της κοινότητας, ή όποια βρίσκεται στην έξορία. Τό κείμενο διαφέρει στό περιεχόμενο και τό ύφος από τό κείμενο του Πρωτο-ησαΐα και του Τριτο-ησαΐα. Τά κεφάλαια 40,1-48,22 αναφέρονται στή λύτρωση του Ήσραήλ πού θά πραγματοποιηθεΐ από τόν Γιαχβέ, και τά κεφάλαια 49,1-55,13 στόν Νέο Ήσραήλ. Τό κείμενο του Δευτερο-ησαΐα έπεται τών κειμένων του Ήερεμία και του Ήεζεκιήλ.

Τό κήρυγμα του Δευτερο-ησαΐα έχει σχέση μέ τίς ιερατικές παραδόσεις της Ήερουσαλήμ και τό κύριο θέμα του είναι ή λύτρωση από τή βαβυλώνια αιχμαλωσία και ή παραμυθία του λαού, γι' αυτό τό λόγο και προαναγγέλλει ότι ή σωτηρία πλησιάζει. Θά είναι σωτηρία από τήν ειδωλολατρία και τήν άμαρτία μέσω του "δούλου του Γιαχβέ", ό όποιος μέ τά παθήματά του για τόν λαό θά θριαμβεύσει κατά της άμαρτίας και τών άμαρτωλών και μαζί του θά θριαμβεύσει και ή Ήερουσαλήμ στην όποια θά προσέλθουν για νά λάβουν μέρος στή σωτηρία τόσο οί Ήσραηλίτες όσο και τά έθνη. Κατά συνέπεια, οί λόγοι προλέγουν καταστροφή, αλλά είναι πιο αισιόδοξοι και έλπιδοφόροι γιατί μιλουν νέο Ήσραήλ και άποκατάσταση της Σιών.

Περιέχει 4 μεσσιανικά άσματα τά όποια είναι προρρήσεις, προτροπές και παρηγορητικοί λόγοι προς τούς αιχμαλώτους στην Βαβυλώνια αιχμαλωσία., δηλαδή άσματα του δούλου του Κυρίου, πάσχοντα δούλου ή Eved Jahwe. Ή εικόνα του Μεσσία, ως εκείνου πού πάσχει για τά άμαρτήματα του λαού, παριστάνεται περισσότερο καθαρά και μέ βάθος στά τέσσερα τεμάχια του βιβλίου του Ήσαΐου, πού μιλουν για τόν "Δούλο του Γιαχβέ" και είναι τά έξής άσματα:

1ο Άσμα: Ήσ. 42,1-4 , Ό "Δουλος του Γιαχβέ", ο Μεσσίας θά φέρει τήν σωτηρία μέσω του Πάθους του όχι μόνον στους απογόνους του Άβραάμ και του Ίακώβ, αλλά σ' όλους τους λαούς τής γής.

2ο Άσμα: Ήσ. 49,1-6, ή σύλληψη τής έννοιας τής άμοιβής και έπιδοκιμασίας του πνευματικά εργαζομένου και ότι ο Θεός ζητεί συνεχή εργασία και άμείβει μέ τήν ανάθεση δυσκολότερων έργων.

3ο Άσμα: Ήσ. 50,4-9, ή έξιλαστήριος θυσία του Μεσσία μέσω τής όποίας θά έπιτευχθει ή σωτηρία όλου του κόσμου. Μιλάει για τήν παιδεία του Κυρίου, που άνοίγει τά ώτα και κάνει τον δούλο υπάκουο στο μαρτύριο και τή θυσία, χωρίς νά ντρέπεται και νά αντιλέγει, γιατί ο Κύριος γίνεται βοηθός στα ραπίσματα και τίς μάστιγες.

4ο Άσμα: Ήσ. 52,13-53,12: περιγραφή του πάθους του, τής έξιλαστηρίου θυσίας του Μεσσία μέσω τής όποίας θά έπιτευχθει ή σωτηρία όλου του κόσμου.

Σ' αυτά τά τέσσερα άσματα του Δευτεροησαΐα δεσπόζει ή παράδοξη μορφή ενός πάσχοντος Δούλου, ο όποιος, ένω καταρχάς θεωρείται περιφρονημένος και κατατρεγμένος άκόμα και από τον ίδιο τό Θεό, στο τέλος αποδεικνύεται ότι δέν πάσχει δωρεάν, αλλά "διά τίς άμαρτίας" του λαού Του. Αυτό τό πάθος είναι αντιπροσωπευτικό και έξιλαστήριο, άφου έτσι έπιτυγχάνεται ή συμφιλίωση του Θεού μέ όλα τά έθνη. Η πολυπόθητη έλευθερία, άπόρροια τής πιστότητας του Θεού στις πανάρχαιες έπαγγελίες του, συνδέθηκε μέ τό πάθος, τή μετάνοια και τή συγχώρηση, ή όποία προϋποθέτει τό πάθος (Ήσ. 55,6 κ.έξ.). Στις προφητείες του Ήσαΐα οί όποιες αναφέρονται στον "Δουλο του Γιαχβέ" πρέπει νά έννοήσουμε τον Μεσσία. Μπορεί τήν πρώτη προφητεία νά τήν ανάγει στο Ίσραήλ, μέ τήν προσθήκη των λέξεων "Ίακώβ" και "Ίσραήλ", όμως τό μεσσιακό περιεχόμενο του όλου τεμαχίου είναι έμφανές.

Μερικές φορές ως "Δούλος του Γιαχβέ" παριστάνεται:

α) όλόκληρο τό ισραηλιτικό ἔθνος ως ἐκλεκτό ὄργανο τοῦ Θεοῦ μέσω τοῦ ὁποίου θά ἀποκαλυφθεῖ τό θέλημα καί ὁ σκοπός Του. Τά παθήματά του σκόπευαν νά ὠφελήσουν τόν κόσμο.

β) τό λειμμα, τό ὁποῖο σώθηκε ἀπό τή βαβυλώνια αἰχμαλωσία. Μέσω αὐτοῦ τοῦ πιστοῦ καταλοίπου ως Δούλου ἢ ἀληθινῆ θρησκεία θά παραμείνει ζωντανή καί θά διασπαρεῖ σ' ὄλο τόν κόσμο. Καί τά δύο (α) καί (β) θεωροῦνται ως βήματα πού ὀδηγοῦν στήν εἴσοδο τοῦ πάσχοντος Δούλου τοῦ Γιαχβέ ως προσώπου.

γ) ὁ Μεσσίας, ὁ ὁποῖος μέσω τοῦ Πάθους του γιά τήν ἁμαρτία καί τή δυστυχία τοῦ κόσμου, θά ἐκπληρώσει τελείως τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ὁ Ἡσαΐας δίνει τή θεολογική ἐρμηνεία τῶν παθημάτων τοῦ Μεσσία. Δέν τιμωρεῖται ὁ ἴδιος γιά δικά του ἁμαρτήματα γιατί ἀσφαλῶς εἶναι ἀναμάρτητος. Τιμωρεῖται καί πάσχει γιά τά δικά μας ἁμαρτήματα. Ὁ θάνατός του εἶναι θυσία ἐξιλαστήριος (53,10), γι' αὐτό καί ὁ Μεσσίας φέρει (ὑποφέρει) μέ ἀταραξία τό Πάθος (53,7). Μετά τό θάνατό του, ὁ Μεσσίας θά ἐπανέλθει στή ζωή (53,11), θά ἀναστηθεῖ καί γύρω ἀπό αὐτόν θά δημιουργηθεῖ μία κοινότητα, ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θά εἶναι αἰώνια καί διά τῆς ὁποίας θά ἐκπληρώνεται τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου. Τό σπέρμα τοῦ Μεσσία θά ζήσει μακρές ἡμέρες καί θά ἐκπληρωθεῖ τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ μέσω αὐτοῦ τοῦ σπέρματος (53,10β). Ἐννοεῖ τούς ἀπογόνους τοῦ Μεσσία, οἱ ὁποῖοι δέν μποροῦν νά εἶναι σωματικοί ἀπόγονοι, ἀλλά πνευματικοί, ὀπαδοί του μέ τήν πνευματική ἔννοια, καί σίγουρα εἶναι μετά τόν θάνατό του, οἱ ὁποῖοι θά ἀποτελέσουν κοινότητα, τήν Ἐκκλησία μέ κέντρο της τόν Μεσσία καί ἡ διάρκειά της θά εἶναι μακρά. Ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἡ ἀντίθεση μεταξύ τοῦ Μεσσίου πού τώρα εἶναι ἐγκαταλελειμμένος καί λησμονημένος καί τῶν ὀπαδῶν του μετά τό θάνατό του, οἱ ὁποῖοι θά εἶναι πολλοί καί θά τόν ἀκολουθοῦν.

Τριτο- Ήσαϊας (κεφ. 56-66): Οί προφητεῖες τῶν κκ. 56-66 γράφονται ἀπό κάποιο αἰχμάλωτο ἢ κάποιους αἰχμαλώτους μετά τήν ἐπιστροφή τους στήν Ἰουδαία ἢ προφήτη ἢ προφητικό κύκλο πού δρᾷ στά Ἱεροσόλυμα πρῖν τόν Νεεμία, δηλαδή κατά τό α' ἥμισυ τῆς 5ης ἑκατ/ρίδας π.Χ.καί σίγουρα κατά τήν μεταιχμαλωσιακή περίοδο. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό αὐτῶν τῶν κεφαλαίων εἶναι ἀρχικά ἡ ἀπογοήτευση καί ἡ ἀπαισιοδοξία. Ὅμως περιέχει παραινέσεις καί ἐπαγγελίες πρὸς τή νέα κοινότητα τῆς Ἱερουσαλήμ καί στίς νέες συνθηκес ἐπανεγκατάστασης καί ἀποπνέουν πνεῦμα οἰκουμενικό. Οἱ ἐνθαρρυντικοί λόγοι ἀποσκοποῦν στην ἀντιμετώπιση τῶν 'δύσκολων καταστάσεων, ὅπου ὁ Ἰησοῦς θα φέρει τήν τελική νίκη τοῦ Μεσσία καί τό ἔνδοξο μέλλον για τόν Ἰσραήλ καί τήν Ἱερουσαλήμ.

Στόν προφήτη Ἁσαΐα βρίσκουμε τρεῖς εἰκόνες τοῦ Μεσσία μέ τή μορφή καί τά χαρακτηριστικά του:

1. Στά Ἁσ. 7-9 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἡ πιό ζωντανή παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ μεταξύ τοῦ λαοῦ του, ανάμεσά του.
2. Στό Ἁσ. 11 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἕνας μέγας βασιλέας, σάν τόν Δαυΐδ, πού θά φέρει τήν ἀπολύτρωση καί τή δικαίωση τοῦ Ἰσραήλ.
3. Στά Ἁσ. 42, 49, 50 καί 52-53 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἕνας πού πάσχει καί πεθαίνει ὡς ἐξιλαστήριο θῦμα γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ λύτρωση τοῦ Ἰσραήλ θα ἔρθει ἀπό τόν Γιαχβέ. Ὁ Παντοδύναμος Θεός ρυθμίζει τήν ἱστορία καί τή λύτρωση.

Γι'αὐτό καί τό βιβλίον τοῦ Ἁσαΐα χαρακτηρίζεται ὡς «εὐαγγέλιον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης». Ἀναφέρεται σέ τρία (3) χριστολογικά γεγονότα: α) τῆς ἐνανθρώπησης, β) τοῦ πάθους/τῆς σταύρωσης καί γ) τῆς σωτηρίας/τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος θα φέρει τήν εἰρήνη σ' ὅλοκληρον τόν κόσμον.

Τριτο- Ήσαϊας (κεφ. 56-66): Οί προφητεῖες τῶν κκ. 56-66 γράφονται ἀπό κάποιο αἰχμάλωτο ἢ κάποιους αἰχμαλώτους μετά τήν ἐπιστροφή τους στήν Ἰουδαία ἢ προφήτη ἢ προφητικό κύκλο πού δρᾷ στά Ἱεροσόλυμα πρίν τόν Νεεμία, δηλαδή κατά τό α' ἥμισυ τῆς 5ης ἑκατ/ρίδας π.Χ.καί σίγουρα κατά τήν μεταιχμαλωσιακή περίοδο. Κυρίαρχο χαρακτηριστικό αὐτῶν τῶν κεφαλαίων εἶναι ἀρχικά ἡ ἀπογοήτευση καί ἡ ἀπαισιοδοξία. Ὅμως περιέχει παραινέσεις καί ἐπαγγελίες πρὸς τή νέα κοινότητα τῆς Ἱερουσαλήμ καί στίς νέες συνθηκес ἐπανεγκατάστασης καί ἀποπνέουν πνεῦμα οἰκουμενικό. Οἱ ἐνθαρρυντικοί λόγοι ἀποσκοποῦν στην ἀντιμετώπιση τῶν 'δύσκολων καταστάσεων, ὅπου ὁ Ἰησοῦς θα φέρει τήν τελική νίκη τοῦ Μεσσία καί τό ἔνδοξο μέλλον για τόν Ἰσραήλ καί τήν Ἱερουσαλήμ.

Στόν προφήτη Ἁσαΐα βρίσκουμε τρεῖς εἰκόνες τοῦ Μεσσία μέ τή μορφή καί τά χαρακτηριστικά του:

1. Στά Ἁσ. 7-9 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἡ πιό ζωντανή παρουσία τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ μεταξύ τοῦ λαοῦ του, ἀνάμεσά του.
2. Στό Ἁσ. 11 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἕνας μέγας βασιλέας, σάν τόν Δαυΐδ, πού θά φέρει τήν ἀπολύτρωση καί τή δικαίωση τοῦ Ἰσραήλ.
3. Στά Ἁσ. 42, 49, 50 καί 52-53 ὁ Μεσσίας παριστάνεται ὡς ἕνας πού πάσχει καί πεθαίνει ὡς ἐξιλαστήριο θῦμα γιά τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ λύτρωση τοῦ Ἰσραήλ θα ἔρθει ἀπό τόν Γιαχβέ. Ὁ Παντοδύναμος Θεός ρυθμίζει τήν ἱστορία καί τή λύτρωση.

Γι'αὐτό καί τό βιβλίο τοῦ Ἁσαΐα χαρακτηρίζεται ὡς «εὐαγγέλιο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης». Ἀναφέρεται σέ τρία (3) χριστολογικά γεγονότα: α) τῆς ἐνανθρώπησης, β) τοῦ πάθους/τῆς σταύρωσης καί γ) τῆς σωτηρίας/τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος θα φέρει τήν εἰρήνη σ' ὅλοκληρο τόν κόσμο.

ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ (587/586 π.Χ. – 538 π.Χ.)

Ἡ ἐξασθένιση τοῦ ἀσσυριακοῦ ἐλέγχου στήν Παλαιστίνη ἔδωσε στό βασιλιά Ἴωσία τή δυνατότητα νά ἐπεκτείνει τά ὅρια τοῦ κράτους του καί νά προχωρήσει σέ θρησκευτική μεταρρύθμιση γιά τήν ἀποκάθαρση τῆς ἰουδαϊκῆς λατρείας ἀπό τά εἰδωλολατρικά στοιχεῖα. Ἡ ἦττα καί ὁ θάνατος τοῦ Ἴωσία στή Μεγιδδώ (609 π.Χ.) ἀπό τοὺς Αἰγυπτίους καί στή συνέχεια ἡ ἦττα τῶν Αἰγυπτίων στή Χαρκεμίς (605 π.Χ.) ἀπό τοὺς Βαβυλωνίους εἶχαν ὡς συνέπεια νά περιέλθει τό βασίλειο τοῦ Ἰούδα ὑπό βαβυλωνιακό ἔλεγχο. Οἱ προσπάθειες τοῦ βασιλιᾶ Ἰωακίμ γιά ἀνεξαρτησία ὄχι μόνον δέν ἀπέδωσαν, ἀλλά καί ἔφεραν στή χώρα τήν καταστροφή. Οἱ Βαβυλώνιοι κατέλαβαν τήν Ἱερουσαλήμ καί ὀδήγησαν τό διάδοχό του Ἰεχονία καί μέρος τοῦ πληθυσμοῦ στήν αἰχμαλωσία (597 π.Χ.) Ὁ νέος βασιλιάς Σεδεκίας ἀκολούθησε ἀνάλογη μέ τοὺς προκατόχους του πολιτική ἀποτέλεσμα νά προκαλέσει νέα ἐκστρατεία τῶν Βαβυλωνίων καί ὀλοκληρωτική καταστροφή τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα, τῆς Ἱερουσαλήμ καί τοῦ Ναοῦ. Ὁ Σεδεκίας μέ τόν λαό σύρθηκαν αἰχμάλωτοι στή Βαβυλώνα τό 587/6 π.Χ. Ἡ Βαβυλώνια Αἰχμαλωσία συνέβη γιά μέν τόν λαό ὡς ἄδικη τιμωρία τοῦ Θεοῦ γιά τίς ἐνοχές τῶν Πατέρων τους, ἐνῶ γιά τοὺς προφῆτες ὡς συνέπεια τῆς ἐνοχῆς τοῦ λαοῦ καί ὡς δίκαιη τιμωρία τοῦ Θεοῦ.

Στή Βαβυλώνα οἱ Ἰσραηλίτες ἀπογοητεύτηκαν ἀπό τό Θεό καί γοητεύτηκαν ἀπό τά ἐντυπωσιακά Ζιγκουράτ (Μαρδούκ) καί λατρεία τῶν ἀστρικῶν καί πλανητικῶν θεοτήτων. Στή Βαβυλώνα ὁ προσωπικός Θεός τοὺς συντροφεύει μέσω τῶν προφητῶν του, οἱ ὁποῖο ἀναλαμβάνουν παρακλητικό καί παρηγορητικό ρόλο καί ἔργο ἀναθέρμανσης τῆς πίστες τοῦ ἔθνους στό Θεό τῶν ἐπαγγελιῶν καί τῆς διαθήκης.

Μέ τή μελέτη τῆς Τορά στή Συναγωγή καί μέ μιά λατρεία χωρίς θυσίες καί σφάγια, κάνουν πιό ζωηρό τό αἶτημα τοῦ ἐξιλασμοῦ καί τῆς συμφιλίωσης τοῦ λαοῦ μέ τό Θεό. Μέσω τῶν ἱερατικῶν κύκλων καί τοῦ κηρύγματός τους προβάλλουν τόν ἁγιασμό, τόν ἐξιλαστήριο χαρακτήρα τῶν θυσιῶν καί τή διαφοροποίησή τους ἀπό τίς γιορτές τῶν Βαβυλωνίων. Οἱ προφήτες προαναγγέλλουν: α) τή νέα ἔξοδο καί τήν ἀνατολή μιᾶς καινούργιας ἐποχῆς, β) τήν ἀναδημιουργία καί τή μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου (ἐσωτερικά καί ἐξωτερικά) μέ τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ὄχι ἀπό ἐξαναγκασμό, ἀλλά ἀπό ἐσωτερική παρόρμηση τῆς ψυχῆς καί τῆς καρδιάς τους καί ἐναρμόνιση τῶν πράξεών τους μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, γ) τήν παρουσία τοῦ Μεσσία, ὡς τοῦ γόνου (βλαστοῦ) τοῦ Δαυῖδ, ὁ ὁποῖος θά συγκεντρώνει τά χαρακτηριστικά τοῦ δίκαιου καί εἰρηνοποιοῦ ποιμένα. Εἶναι χαρακτηριστική ἡ ἀνάδειξη ἑνός βασιλιᾶ ὡς γνήσιου βλαστοῦ τοῦ Δαυῖδ στούς προφήτες Ἰερεμία (625 π.Χ.), Ἰεζεκιήλ (597 π.Χ.) καί στό Δευτερο-Ἡσαΐα (κκ. 40-55).

ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΙΕΡΕΜΙΑΣ

Τό ὄνομα τοῦ Προφήτη Ἰερεμία σημαίνει “ὁ Γιαχβέ ἐξυψοῖ”. Ὁ Προφήτης Ἰερεμίας ἔδρασε στό βασίλειο τοῦ Ἰούδα, κατά τά τέλη τοῦ 7ου αἰώνα π.Χ. καί στίς ἀρχές τοῦ 6ου π.Χ. Καταγόταν ἀπό ἱερατική οἰκογένεια καί κλήθηκε στό προφητικό ἀξίωμα τό 627 π.Χ. σέ νεαρή ἡλικία. Ἡ ἐποχή τῆς δράσης του συμπίπτει μέ τήν κατάρρευση τῆς ἡγεμονίας τῶν Ἀσσυρίων καί τήν ἀνάδειξη τῶν Βαβυλωνίων σέ κυρίαρχη δύναμη τῆς Μεσοποταμίας ἀρχικά καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Συρίας καί τῆς Παλαιστίνης στή συνέχεια. Στήριξε τή θρησκευτική μεταρρύθμιση τοῦ βασιλιᾶ Ἰωσία, ὁ ὁποῖος σκοτώθηκε στή Μεγιδδώ τό 609 π.Χ.

Τό βιβλίον τοῦ Ἰερεμία στήν Ἑλληνική Μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο') κατατάσσεται μετά τό βιβλίον τοῦ προφήτη Ἡσαΐα στήν ομάδα "Προφητικά Βιβλία" τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στήν ἴδια θέση κατατάσσεται καί στήν Ἑβραϊκή Βίβλο στήν ομάδα "Προφῆτες" καί ἀκριβῶς στήν ὑποομάδα "Μεταγενέστεροι Προφῆτες".

Τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου (52 κεφάλαια) ταξινομεῖται ὡς ἐξῆς: Λόγοι κατά τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἰούδα καί τῆς Ἱερουσαλήμ (κατά τήν ἐποχή τοῦ Ἰωσία, τοῦ Ἰωακίμ καί μετά τήν ἐποχή τοῦ Ἰωακίμ), Λόγοι κατά τῶν λαῶν, Ἐξαγγελίες σωτηρίας, Τά δεινά τοῦ Ἰερεμία, Λόγοι κατά τῶν λαῶν, Ἡ πτώση τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἡ ταξινόμηση τοῦ ὑλικοῦ δέν εἶναι ἴδια στό Ἑβραϊκό κείμενο καί στό κείμενο τῆς μετάφρασης τῶν Ο'. Γενικά παρατηρεῖται ἀταξία στήν κατάταξη τοῦ ὑλικοῦ.

Ὁ προφήτης Ιερεμίας ἔχει ζήσει τὴν τραυματικὴ ἐμπειρία τῆς ἄλωσης τῆς πόλης τῆς Ἱερουσαλήμ (587 π.Χ.) καὶ τῆς ἐξορίας τοῦ λαοῦ στην Βαβυλώνα, ξεσπάει μὲ τὸ ἀπειλητικὸ κήρυγμά του κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἡγετῶν τοῦ Ἰσραήλ, τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ συγκεκριμένα κατὰ: α) τῶν βασιλιάδων γιὰ τὴν ἀλόγιστη πολιτικὴ τους, β) τῶν ἱερέων γιὰ τὴν τυπολατρία, τὴν κερδοσκοπία καὶ τὸ συγκρητισμὸ τους, γ) τῶν ψευδοπροφητῶν γιὰ τίς ἀπατηλές ἐλπίδες πού καλλιεργοῦσαν στό λαό, δ) τῶν πλουσίων γιὰ τὴν καταδυνάστευση τῶν φτωχῶν, ε) τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἠθικὴ κατάπτωση καὶ εἰδωλολατρία του. Τούς λέει ὅτι ὁ Θεὸς δέν μπόρεσε νά ὑποφέρει τὰ κακὰ ἔργα, τίς βδελυρές πράξεις. Τὸν ἐξόργισαν ἡ προσφορὰ θυμιάματος στὴ Βασίλισσα τοῦ Οὐρανοῦ καὶ ἡ λατρεία τῶν εἰδώλων. Ἡ ἁμαρτία τους θά φέρει συμφορές, γιὰτί δέν ἀκολούθησαν τὸ νόμο, τὰ προστάγματα καὶ τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπιστία πρὸς τὸν Θεὸ ἔφερε τὴν κοινωνικὴ ἀδικία καὶ τὴν ἠθικὴν κατάπτωση.

Μὲ τὴν παραβολὴ τῶν δύο καλαθίων μὲ τὰ σῦκα (Ἱερ. 24,1-10) κάνει λόγο γιὰ τὴν στάση τοῦ Θεοῦ ἀπέναντι στοὺς αἰχμαλώτους τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα ὡς σῦκα καλὰ καὶ πρῶιμα καὶ στὸν βασιλιά τοῦ Ἰούδα, τὸν Σεδεκία καὶ τοὺς ἀξιωματοῦχους του καὶ τοὺς ἄλλους κατοίκους τῆς χώρας ὡς σῦκα χαλασμένα. Στούς πρῶτους θά δείξει συμπάθεια, εὐνοια καὶ βοήθεια γιὰ νά ἐπιστρέψουν στό Θεό καὶ τὴν χώρα τους μὲ ὅλη τους τὴν καρδιά γιὰτί ἀναγνωρίζουν τὸν Θεὸ ὡς Θεὸ τους. Στούς δεύτερους θά δείξει σκληρότητα καὶ θά τοὺς διασκορπίσει σὲ μέρη ὅπου θά χλευαστοῦν, θά κακοποιηθοῦν καὶ θά ἐξευτελισθοῦν γιὰτί ἡ καρδιά τους δέν ἀκούμπησε στὸν Θεό, ἀλλὰ στά ὑλικά ἀγαθὰ καὶ στίς τότε μεγάλες δυνάμεις, ὅπως τὴν Αἴγυπτο. Αὐτοὶ θά ἀντιμετωπίσουν πόλεμο, πείνα, ἀσθένειες καὶ θά ἐξαφανιστοῦν ἀπὸ τὴν χώρα. Ἐπομένως, μὲ ἀπειλές, προτροπές καὶ παρακλήσεις ὁ προφήτης προσπαθεῖ νά πείσει τὸ λαὸ νά ἐπιστρέψει στό Θεὸ ἐναντίον τοῦ Ὁποίου ἔχει μὲ τίς πράξεις του ἐπαναστατήσει.

Μή βλέποντας ὅμως σημάδια ἀλλαγῆς ἐξαγγέλλει τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἐκδηλωθεῖ μέ καταστροφή, γιὰ τὴν ὁποία ὑπεύθυνος δέν εἶναι ὁ Θεός, ἀλλά ὁ λαός μέ τή συμπεριφορά του. Οἱ προτροπές τοῦ Θεοῦ μέσω τοῦ προφήτη πρὸς τόν λαό γιὰ ἐπιστροφή ἀπό τό κακό καί τὴν λατρεία τῶν εἰδώλων ἀποδείχθηκαν μάταιες γιὰ εἰκοσιτρία ἔτη. Ὅργανα τῆς παιδαγωγικῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι τά ἔθνη, πού καί αὐτά μέ τή σειρά τους θὰ τιμωρηθοῦν, γιὰτί παρεξήγησαν τό ρόλο πού τοὺς ἀνέθεσε ὁ Θεός καί ἔδειξαν αὐτοπεποίθηση καί ἐκδικητικότητα ἀπέναντι στό λαό τοῦ Ἰούδα. Τώρα ὅμως ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ θὰ φέρει ἐπιπτώσεις στή χώρα. Θὰ φέρει καταστροφή, ἐρήμωση, φρίκη καί θρῆνο μέσω τῶν Βαβυλωνίων. Μετά τό πέρας ἑβδομήντα χρόνων θὰ τιμωρήσει καί τό ἔθνος τῶν Βαβυλωνίων μέ παντοτινὴ ἐρήμωση τῆς χώρας τους.

Προλέγει ὅτι ἔρχεται ἡ μέρα πού ὁ Κύριος θὰ ἀναδείξει βασιλιά ἓνα γνήσιο βλαστό τοῦ Δαυίδ ὡς "ἀνατολήν δικαίαν" (semah sadiq). Βλέπει ἐν πνεύματι 3 φοβερές εἰκόνες γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως: α) τῆς γῆς, ἡ ὁποία θα εἶναι ἔρημος καί σκοτεινὴ, β) τῶν πόλεων, οἱ ὁποῖες θα ἐγκαταλειφθοῦν ὀλοκληρωτικά καί τῶν ἀνθρώπων πού θα ζητήσουν καταφύγιο σέ σπήλαια καί δάση, γ) τῆς νεαρῆς γυναίκας πού ἀποτελεῖ προσωποποίηση τῆς Ἱερουσαλήμ, παρὰ τόν περίτεχνο καί ἐπιμελὴ στολισμό της θα ἐγκαταληφθεῖ ἀπό τοὺς ἐραστές της. Αναφέρεται: α) στήν ἀσύνητη πολιτική, πού ὀδήγησε τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφή τοῦ Ἰούδα τό 587/586 π.Χ. β) στό "λεῖμμα" μέ τόν ὄρο "τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ μου" καί γ) στή μορφή τοῦ δίκαιου καί σωστοῦ ποιμένα ἀντιπαραβάλλοντάς τον μέ τοὺς ἀνίκανους ποιμένες. Τό ὄνομα τοῦ Σεδεκία παραφράζεται καί ὡς Ἰωσεδέκ, τό ὁποῖο τό ΜΚ ἔχει ὡς "ὁ Κύριος εἶναι ἡ δικαίωσή μας" (Jahwe – sidqenu = Ἰωσεδέκ = ὁ Κύριος εἶναι ἡ δικαίωσή μας = Σεδεκίας).

Ὁ βασιλιάς αὐτός ἀντιπαραβάλλεται μέ τόν ἐσχατολογικό βασιλιά πού θά ἐκπληρώσει ὅσα ὁ ἐπίγειος αὐτός βασιλιάς δέν κατάφερε. Θά εἶναι εἰρηνοποιός, δίκαιος, μέ δίκαιη κρίση. Συνεπῶς, ὁ προφήτης βλέπει καί πέρα ἀπό τήν καταστροφή. Ὁραματίζεται τήν ἀποκατάσταση τοῦ λαοῦ καί ἐξαγγέλλει τή σύναψη μιᾶς νέας διαθήκης, πού θά καθορίζει πλέον τή σχέση τοῦ Θεοῦ, ὄχι μέ τό λαό ὡς σύνολο, ἀλλά μέ τόν καθένα ξεχωριστά καί πού εἶναι γραμμένη ὄχι σέ πλάκες ἀλλά στήν καρδιά τοῦ καθένα (Ιερ. 31,31-34). Τή σύναψη τῆς νέας αὐτῆς διαθήκης θά ἐπιβεβαιώσει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός κατά τό μυστικό δεῖπνο (Λουκ. 22,20). Για τόν προφήτη Ἱερεμία μόνον ἕνας Θεός ὑπάρχει, ὁ Γιαχβέ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ δημιουργός, ὁ κυρίαρχος, ὁ ἐξουσιαστής τῶν πάντων. Ἡ παντοδυναμία Του συνδυάζεται μέ τήν παγγνωσία του, καί τίς ἠθικές ιδιότητες που Τον χαρακτηρίζουν. Παραμένει βοηθός καί ἄρωγός τοῦ ἀνθρώπου που ἀγωνίζεται νά μετανοήσει καί τόν ἀφήνει στην ἐλευθερία του νά ἐπιλέξει τήν ἀναγέννησή του καί ἔτσι θα φτάσει στό σημεῖο νά ἀναγνωρίσει τόν Θεό καί νά ἐπικοινωνήσει μαζί Του.

Τά δραματικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς του καί ἡ ρευστή πολιτική κατάσταση εἶχαν ὡς συνέπεια νά γίνει ὁ προφήτης Ἱερεμίας ἀντιπαθής στούς συγχρόνους του. Ἡ ζωή του κατέστη ἕνα διαρκές μαρτύριο μέ συλλήψεις, ἐπιβουλές κατά τῆς ζωῆς του, φυλακίσεις, ἀπαγορεύσεις ἐπισκέψεων στό ναό, κάψιμο τῶν ἔργων του. Ὅλα αὐτά γέμισαν μέ θλίψη τόν προφήτη, ἐπηρέασαν βαθύτατα τήν ψυχολογία του καί ἔκαναν τόν λόγο του νά εἶναι συνυφασμένος μέ τό θρῆνο, ταυτόχρονα ὅμως τόν ἀνέδειξαν τόν ἴδιο σέ μιά ἀπό τίς πνευματικότερες προσωπικότητες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὥστε νά μήν εἶναι τυχαῖο τό ὅτι μερικοί θεωροῦσαν τόν Ἰησοῦ σάν ἕναν ἄλλον Ἱερεμία (Ματθ. 16,14).

ΒΑΡΟΥΧ:

Το βιβλίο του Βαρούχ είναι ένα κείμενο το οποίο έστειλε ο μαθητής και γραμματέας του προφήτη Ιερεμία, Βαρούχ από τη Βαβυλώνα (όπου ζούσε στην εξορία) προς τους συμπατριώτες του στην Ιερουσαλήμ προκειμένου να αναγιγνώσκεται στις λατρευτικές συνάξεις.

Επειδή το εβραϊκό κείμενο έχει χαθεί και σώζεται μεταγενέστερη μετάφρασή του, δεν συμπεριλαμβάνεται στον Ιουδαϊκό Κανόνα. Είναι δευτεροκανονικό και γράφεται στην Ιερουσαλήμ. Απαρτίζεται από 5 κεφάλαια όπου με μια έκτενη προσευχή αναγνωρίζουν ότι τα δεινά τους στην εξορία προήλθαν από την αποστασία τους από τον Θεό και δηλώνουν την μετάνοιά τους. Υπάρχει ένα έγκωμιο της σοφίας, ή οποία ταυτίζεται με το νόμο του Θεού. Και κλείνει με την Ιερουσαλήμ προσωποποιημένη να παρηγορεί τους εξοριστούς και να τους ενισχύει την πίστη τους στον Θεό, προφητεύοντας το τέλος της αιχμαλωσίας. Με παραμυθητικούς λόγους εκφράζεται η βασική προφητική πίστη ότι η αιτία της καταστροφής είναι η αποστασία του λαού από τον Θεό, αλλά παράλληλα εκφράζεται η ελπίδα ότι η μετάνοια θα φέρει τα αγαθά αποτελέσματα.

ΘΡΗΝΟΙ:

Συλλογή θρηνωδῶν ἀσμάτων για τήν καταστροφή τῆς Ιερουσαλήμ ἀπό τους Βαβυλωνίους. Στο ἑβραϊκό ἐπιγράφεται «Εἰχάχ» (=Ω, πώς!) ἀπό τήν πρώτη λέξη τῶν ἀσμάτων. Στην Μετάφραση τῶν Ο' πῆρε τήν ὀνομασία καί κατατάσσεται στά προφητικά βιβλία ἐπειδή ἀκριβῶς ἡ καταστροφή τῆς Ιερουσαλήμ εἶναι συνέπεια τῆς ἀποστασίας ἀπό τόν Θεό. Ἀποτελεῖται ἀπό 5 κεφάλαια καί περιέχει 5 ἐλεγειακές ὠδές μέ ἀκροστιχίδα καί ἐλεγειακό μέτρο (θρηνώδη μορφή). Περιγράφεται ἡ ἄσχημη κατάσταση που δημιουργήθηκε στή χώρα καί στην Ιερουσαλήμ ἀπό την Βαβυλωνιακή κατάκτηση. Ἡ ἀπερίγραπτη καταστροφή δεν ὀφείλεται στον Θεό, ἀλλά στην ἁμαρτία τοῦ λαοῦ. Ὁ ποιητής ὁμως συνεχίζει να ἐμπιστεύεται τόν Θεό καί την μακροθυμία καί εὐσπλαχνία του καί ἐλπίζει ὅτι ὁ Θεός καί πάλι θα βοηθήσει καί θα σώσει τόν λαό του.

Συγγραφέας: ἀποδίδεται στον Ιερεμία, ἀλλά οἱ ἐρευνητές ἀμφισβητοῦν λόγω τοῦ περιεχομένου καί τῆς μορφῆς τοῦ κειμένου. Ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νά ἀποσοβῆσει τήν κρίση τῆς Γιαχβικῆς πίστεως ἐξαιτίας τῆς ἄλωσης τῆς Ιερουσαλήμ καί τῆς καταστροφῆς τοῦ ναοῦ που ἀκολούθησε.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΕΡΕΜΙΟΥ:

Δευτεροκανονική, γιατί ανάγεται σέ κάποιο έβραϊκό πρωτότυπο, τό όποιο έχει χαθει. Άποτελεϊται από ένα μόνον κεφάλαιο καί είναι μιά σύντομη απολογητική πραγματεία κατά τών ειδώλων (θεωρεϊ ότι τά είδωλα είναι αδυναμία καί άνοησία).

Γράφεται μέ σκοπό νά προφυλάξει τούς έξορίστους Ίουδαίους στή Βαβυλώνα από τήν ειδωλολατρία, τονίζοντας με σκωπτική διάθεση τήν αδυναμία τών ειδώλων νά βοηθήσουν με όποιονδήποτε τρόπο τούς ανθρώπους. Άποδίδεται στον Ίερεμία.

Ή αξιοπιστία της σχετικά μέ όσα περιγράφει πιστοποιεϊται από τήν αρχαιολογική σκαπάνη στους χώρους τής Βαβυλώνας και τής Νινευή.